

bioètica & debat

TRIBUNA OBERTA DE L'INSTITUT BORJA DE BIOÈTICA - Any II N 7.

Sobre el progrés de la ciència, els seus límits i l'impacte damunt la societat

(Conferència del Dr. Moisès Broggi, a l'Institut Mèdic Farmacèutic el 12 de desembre de 1996).

Etimològicament i en el seu més ampli sentit, ciència equival a saber. I el seu més alt objectiu és la busca de la veritat, de la realitat del món que ens envolta i de la nostra pròpia realitat (1).

En la història de la cultura i dels

seus mateixos orígens, es presenten en el camp del saber dos camins perfectament diferenciats. El primer es basa en la paraula parlada o escrita i en el pensament que es troba darrera d'aquesta paraula; és el mètode dels filòsofs, teòlegs, juristes, filòlegs, historiadors, etc..., que es troben units per interessos comuns. El segon és el que correspon a les ciències pròpiament dites, que són les naturals o aplicades, basades en l'observació dels fets i fenòmens que es produeixen en la naturalesa i de les circumstàncies en què aquests fets es produeixen; dintre d'aquest grup ens trobem sobretot amb la biologia, la química, la física i el seu complement, la tècnica, que constitueix el gran element propulsor de la humanitat actual i del que s'ha servit l'home des de temps immemorial per a vèncer als seus enemics naturals i assegurar la supervivència. Ella ens ha proporcionat els estris que perfeccionant-se en el curs del temps, han assolit en l'actualitat una veritable hegemonia, fins al punt de què avui pot denominar-se la nostra època com l'era de les màquines ja que són elles les que relitzen els majors treballs i

condicionen la nostra vida individual i col·lectiva. D'aquesta forma l'home, servint-se de la ciència, està canviant el món i el seu propi destí, convertint-se en rei de la creació.

Des d'aquest punt de vista, la ciència marca la nostra vida material i espiritual en tots els seus aspectes, tan benèfics com malèfics, constituint el fenomen més important del temps present i el principal ingredient de la nostra civilització.

Sobre les ciències naturals

A mitjans de segle passat, l'eminent físic alemany Von Helmholtz, aleshores president de l'Acadèmia de Ciències de Berlín, deia en el seu discurs inaugural del curs que "l'objectiu de les ciències naturals era l'estudi de la matèria i dels moviments que en ella es produeixen, en quant a les forces propulsives d'aquests moviments, seguia dient, s'escapen a la intel·ligència de l'home. D'aleshores ençà, l'estudi de la matèria ha arribat a les seves últimes partícules i als seus moviments més subtils, però segueix pendent la

(passa a pàg. 3)

sumari

Sobre el progrés de la ciència, els seus límits i l'impacte damunt la societat 1 a 11

Editorial 2

Agenda 12

ANNEX (en memòria del Cardenal Narcís Jubany).

 Institut Borja
de Bioètica

TRIBUNA OBERTA
DE L'INSTITUT BORJA
DE BIOÈTICA

DIRECCIÓ

Núria Terribas i Sala

REDACCIÓ I EDICIÓ

Irina Jurglis Talp

CONSELL DE REDACCIÓ

Francesc Abel i Fabre
Jordi Craven i Bartle
Miguel Martín Rodrigo
M.Pilar Núñez Cubero
Jaume Terribas Alamego

DISSENY GRÀFIC

Elisabet Valls i Remolí

COL.LABORADORS

Moisés Broggi i Vallès
Francesc Abel i Fabre

IMPRÈS A:

Gràfiques Celler S.A.

EDITAT PER:

Institut Borja de Bioètica,
Fundació Privada

Bioètica: la normativa com a pedagogia

Moisés Broggi: *rectitud, elegància i humanisme*

Ahir, com avui, determinades persones han sabut encarnar els valors humans en la seva expressió més noble que podríem resumir com a valors espirituals: servei, compromís, rectitud, coherència, fortalesa en les situacions més difícils, fidelitat a tota prova, amistat i solidaritat, que sens dubte són models exemplars per a totes les persones que busquen superar-se.

A casa nostra, una figura exemplar és sens dubte el Dr. Moisés Broggi, cirurgià innovador, humanista en el sentit estricte del mot, un senyor a carta cabal i un autèntic "gentleman".

Com a cirurgià es va formar a l'escola dels germans Trias, Joaquím i Antoni. Amb ells va participar en l'esforç renovador de la Universitat Autònoma. Movilitzat com a Cap de l'Equip Quirúrgic amb destí a les Brigades Internacionals, va continuar la tasca començada als Serveis d'Urgències de l'Hospital Clínic i del Dispensari de Traumatologia millorant o solucionant problemes implícits en la pràctica de la cirurgia. En cirurgia de guerra mostrà la seva capacitat organitzativa, habilitat i creativitat, participant en la creació d'hospitals mòvils en el front, que permetien intervenir als ferits amb la màxima promptitud, principi primordial en un cirurgià d'urgència. Esdevé innovador en el tractament de les ferides per arma de foc i que després desenvolupà i donà a conèixer el Dr. Trueta a Anglaterra.

Innovador també en els camps de la hipertensió portal i de la cirurgia de la hèrnia discal, va patir amb elegància la repressió que per raons polítiques el van allunyar de la possibilitat d'obtenir una merescuda càtedra de cirurgia. En la conferència pronunciada a l'Hospital Clínic amb motiu dels 50 anys de la pràctica professional va deixar molt clar que l'excel·lència professional i el servei als malalts anaven molt més enllà de tota altra consideració i que les decisions de consciència presidien una actuació íntegra, caracteritzada pel rigor científic, l'exigència personal, la serenitat en el judici i la tolerància davant d'altres maneres de pensar.

Aquestes qualitats varen tenir ressó públic en les seves actuacions com a President del Col·legi de Metges de Barcelona (1976-1986) i com a President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, tant en l'elaboració del Codi Deontològic, on va lluitar per atemperar tot intent d'absolutització de normes, com en el Congrés Europeu de Brusel·les de 1991 en el que es va elaborar un projecte d'unió o d'interrelació entre Acadèmies Europees que compleixin una funció d'assessorament i consulta dels governs dels estats.

El Dr. Broggi va acceptar ser el vice-president de l'Institut Borja de Bioètica en el primer Patronat i l'Institut ha demanat la seva reelecció fins al dia d'avui, en que el traspàs del seu President, el Cardenal Narcís Jubany, l'ha fet estatutàriament President en funcions. Dues presències que han donat pes, prestigi i saviesa a la marxa de l'Institut.

Volem agrair la gentilesa del Dr. Moisés Broggi a l'autoritzar-nos a publicar la memorable conferència que va pronunciar el 12 de desembre d'aquest any passat a l'Institut Mèdic Farmacèutic, que li va retre homenatge com a President d'Honor. En aquesta conferència el cirurgià innovador i que ha contribuït al progrés de la cirurgia, contempla preocupat el perill de que noves generacions embadalides per la tècnica oblidin la dimensió transcendent de l'home obert al misteri i a la contemplació.

Aquesta preocupació és dinàmica, no resignada, i el va portar l'any 1982 a impulsar i signar un document de la societat internacional de metges contra la guerra nuclear (IPPNW) tramès als dirigents de les superpotències mundials, demanant la detenció de la carrera armamentística. L'èxit va acompanyar la tasca i el reconeixement va ser immediat. L'any 1985 se'ls va concedir el Premi Nobel de la Pau.

Moltes gràcies Dr. Broggi, cirurgià, mestre, pacificador i amic.

(ve de pàg. 1)

la incògnita de l'essència i de la intenció de les forces que animen aquests moviments.

Amb el seu avanç incontenible, la ciència ens dona a conèixer els més amagats secrets de la natura, augmentant amb això el nostre poder. En l'estudi de la matèria, la física ha arribat al coneixement de les partícules més elementals, amb els seus moviments i vibracions, arribant a un punt en què la matèria desapareix confosa amb l'energia, coneixement que ens permet disposar de fonts inesgotables d'energia, que si bé són difícils de dominar, constitueixen una gran esperança per a un futur immediat.

En els mitjans de comunicació, els progressos es succeeixen vertiginosament, fins el punt de què avui ja és possible establir centres d'administració d'abast planetari.

En el cas de la biologia i de la medicina, els avenços han aconseguit perllongar la vida humana fins a nivells mai assolits anteriorment i els estudis de genètica han aprofundit en els secrets de la fecundació, fins arribar a aconseguir exemplars amb característiques prèviament determinades.

Tots aquests progressos i molts altres que tots estem contemplant, es succeeixen ininterrompudament i coses que fins fa molt poc es consideraven utòpiques, es converteixen en realitats i, amb això, la ciència va incrementant el poder de l'home que es va acostant al dels deus mitològics. Fins a on es pot arribar per aquest camí?

Per contestar aquesta pregunta hem de tenir en compte que en el món no hi ha res sense límit i que tot ha de tenir un fi. De moment,

hem de reconèixer que aquest fi és difícil de precisar, però si podem assenyalar unes limitacions que cada cop se'ns apareixen més clarament, i que són: per un costat els límits propis de l'intel·lecte humà i de la seva capacitat de comprensió, i per altra els perills i amenaces que aquests mateixos progressos impliquen pel propi home i per l'esdevenidor de la vida en general.

■
*Tots aquests progressos,
i molts altres que
estem contemplant,
es succeeixen
ininterrompudament i
coses que fins fa molt poc
es consideraven
utòpiques, es converteixen
en realitats.*

■

Sobre aquest darrer punt no hem d'oblidar el tràgic i etern suplici a que fou condemnat Prometeus per haver robat el foc als deus per a fer-ne ofrena als homes, tenint en compte que el domini del foc significa l'origen i símbol de la tècnica. Ara, amb els seus avenços, l'home està imposant al món un nou ordre que no és el natural, cosa que si bé proporciona a la humanitat possibilitats il·limitades, pot comportar-li també gravíssimes conseqüències.

També cal tenir en compte, tal com hem dit anteriorment, que l'objecte bàsic de la ciència és la recerca de la veritat, tant la del món que ens envolta, com la de nosaltres mateixos. La cultura occidental s'ha caracteritzat pel gran esforç i els grans resultats obtinguts en el primer objectiu, en quin sentit hem avançat més que ningú, mentre que en altres cultures, aquest esforç s'ha

decantat més cap el coneixement de l'home, cosa que nosaltres els occidentals no hem atès degudament.

El món perceptible i la realitat

Ara bé, aquesta realitat que observem i analitzem i que constitueix la base dels nostres grans i extensos coneixements, és la que ens revelen els nostres sentits i no sabem fins a quin punt aquests capten la realitat del que tenim al nostre entorn. Quan més s'avança en el coneixement del nostre sensor i del nostre entorn, majors són els dubtes de com és la realitat, atès que hi ha indicis evidents de que existeix un món major, més ric i divers que el que nosaltres percebem i del que en quedem exclosos per no permetre-ho les limitacions dels nostres sentits i del nostre cervell (món sobrepersonal de Kevserling) (2).

Degut als avenços de la ciència, la nostra vida és molt diferent del que era en temps anteriors, en el sentit d'apartar-nos de la naturalesa, ja que cada nova descoberta tendeix a separar-nos més del nostre ambient natural. Avui, per exemple, resulta difícil imaginar a un poeta habitant en una gran ciutat i recitant en versos sentimentals les bel·leses d'una posta de sol o de la vida del camp. Tot això s'ha substituït per les impressions o els canvis de llum dels locals nocturns plens de gent i pels sorolls dels motors i les estridències de la música moderna. Així, d'aquesta manera, enmig d'una quantitat creixent de productes produïts pel mateix home, és com viuen milers de persones que tenen aquest entorn com a única realitat (3).

Per altra part, la nostra realitat

no és la mateixa que la que ens assenyalen els físics i biòlegs moderns, ja que totes aquestes propietats de la matèria no són més que impressions subjectives creades per la nostra ment i que, un cop descartades, no en queda més que el moviment de les partícules materials que es mouen en l'espai a diferents nivells i velocitats i amb ininterrompuda energia. Així és com, en aquest món exterior purament físic no pot parlar-se d'objectes materials en sentit estricte, de tal manera que la unitat designada com objecte, així com l'estructural, no existeix com a tal realitat en el món físic-matemàtic exterior. Es tracta d'elements subjectius, que no poden identificar-se amb l'autèntica realitat i que, per apreciar-los, es requereix del subjecte com element imprescindible.

Cal cridar l'atenció sobre el freqüent error de caure en la confusió que existeix entre els conceptes d'objectivitat i subjectivitat, doncs cal tenir en compte que hi ha una realitat subjectiva que no és l'objectiva. S'entenen com a purament objectius, aquells fenòmens que es realitzen entre objectes i sense intervenció de cap subjecte, cosa que mirada atentament, no és tan fàcil com sembla, ja que sempre comptem amb algú que observa els fenòmens amb la qual cosa aquest factor no pot quedar exclòs. I més tenint en compte que tots els fenòmens es produïen en un món pensat, que no és el realment observat (4).

L'ésser viu, a través dels òrgans sensorials, converteix en excitació nerviosa sols una fracció dels estímuls exteriors, quedant suprimita la resta per una acció selectiva pròpia per a cada ésser. Així és com del conjunt dels sentits

del mateix individu sorgeix la imatge del món exterior, que no és la mateixa en tots, sinó que és diferent i característica de cadascú i que se'n diu "*el seu món perceptible*". No obstant, això sols és un aspecte de la qüestió, ja que els estímuls rebuts sols reben un ple significat després de la intervenció del sistema nerviós central.

L'home, igual que els demás éssers, també es troba situat i limitat dins del seu propi món perceptible, corresponent a la seva capacitat sensorial i mental (5).

Influència de la ciència sobre el món perceptible

La ciència ha canviat molt el nostre món perceptible. A l'home normal, amb els seus propis i únics medis d'efectes limitats, se li presenta un camp reduït a un horitzó que s'extén a tot quan arriba amb la vista i comprèn a la terra que li proporciona els fruits que l'alimenten i els materials per aixoplugar-se. El cel se li presenta com un objectiu que no pot assolir, però veu i entén que és la font de llum, de calor i de totes les magnificències que pot imaginar. En aquest món, que sembla fet a la seva mida, és natural que s'hi senti compenetrat, exactament com si fos fet expressament pel seu ús i gaudi, i aquesta relació de l'home amb el seu entorn desperta una sensació entranyable d'harmoniosa unitat i d'alegre confiança.

Però quan els savis del Renaixement, amb l'ajut del telescopi, investigaren cap el més enllà de la coberta del cel i revelaren la percepció d'un espai il·limitat, poblat de milers de mons, ens feren perdre el sentit de la nostra concepció de l'Univers i, enlloc

de considerar els astres des del punt de vista humà, ens feren considerar l'home des del punt de vista dels astres, adquirint l'espai i el temps dimensions gegantines, davant les quals s'enfonsava la nostra pròpia existència en una desesperada insignificància. És evident que la culpa d'aquest enfonsament és tota la nostra ciència, ja que amb els telescopis hem gosat penetrar en un món perceptible que no és el nostre. És a dir, augmentant amb desmesura el poder dels nostres òrgans sensorials, hem trencat la conformitat natural i harmoniosa entre el nostre organisme i el seu entorn, creant-se una intranquil·litat i evident desacord.

No sabem si el nostre món perceptible és el més alt, el millor i idèntic per a tots nosaltres. Sobre aquest punt podem afirmar que existeixen persones considerades genials en diferents aspectes que segurament sobrepassen als demás en quant a la seva capacitat perceptiva, sobretot en el món de l'art, de la filosofia i de la mística.

La revolució de la física

Actualment estem presenciant una importantíssima revolució en el camp de les ciències bàsiques, en especial de la física i de la biologia, que repercuteix en els mateixos fonaments del coneixement i de la vida quotidiana a causa de les seves aplicacions tecnològiques.

Els avenços de la física ens han dut a un estat de desconcert, al substituir el concepte clàssic de la matèria pel concepte més subtil de la matèria-energia, segons el qual la nostra visió del món, de la nostra realitat aparent marcada per

l'omnipresència de la matèria, s'ha vist reduïda a un simple aspecte o faceta de l'energia i per altre costat, veiem com l'energia concentrada en l'infinitament petit, adquireix valors fantàstics, que costen d'imaginar amb la nostra limitada escala de valors i així és com, amb l'ajut dels mètodes i dels aparells, s'han anat perfeccionant.

■
*La física clàssica
 ens ofería una imatge
 de l'home màquina,
 supeditat a les lleis físico-
 químiques i considerat
 com un objecte
 mecanitzat.*

Hem arribat a una visió del món molt diferent de la que teníem abans, i a mesura que creix el nostre coneixement i penetrem en l'estudi de la matèria, més ens apartem d'aquella realitat palpable, pròpia de la física clàssica, per enfonsar-nos en una realitat inimaginable de partícules quàntiques, impossibles de representar mentalment si no és a base d'equacions matemàtiques rígides per unes lleis diferents i estrictament incompatibles amb les idees del determinisme mecànic. Tot això, té un efecte general que ho transforma tot, canviant fins i tot el concepte antropològic, ja que mentre la física clàssica ens ofería una imatge de l'home màquina, exclusivament supeditat a les lleis físico-químiques i considerat, per tant, com un objecte mecanitzat, desprovist d'ànima i d'idees pròpies, i subjecte a unes lleis constants, en les que no hi havia lloc per la llibertat ni la responsabilitat. Ara, en canvi, aquest nou concepte de la matèria ens proporciona a més una imatge dual de

l'home, també diferent de l'anterior i segons la qual posseiria a més dels factors que marquen la seva personalitat, donats per via genètica, altres factors immaterials no somàtics, que li permeten escollir entre diferents possibilitats. Poder de selecció que no està regit per les lleis de la física ni pot materialitzar-se, obeïnt a influències que la ciència no pot detectar. Amb això, podem dir que ha començat un període en els nostres coneixements, un període en el qual l'estudi de l'home i de l'Univers, de la biologia i de la física, es compenetren i sostenen mútuament.

La realitat se'ns mostra molt més complexe del que mai s'havia pensat i quants més problemes s'estudien, més complicacions apareixen, i tots aquells que acumulen coneixements intentant saber-ho tot, es troben submergits i ofegats en un mar de dubtes i confusions. I així és com la física, la ciència més materialista, aquella quin objectiu ha estat l'estudi de la matèria i de les lleis que regeixen els seus moviments, s'ha convertit en la més propensa a les especulacions filosòfiques pels enigmes que presenta. La imatge que tenim avui de la ciència i, a través d'ella, de l'Univers, de la vida i de l'home, és molt diferent d'aquella imatge simple, clara i ordenada que creien posseir els nostres pròxims avantpassats.

De l'estudi dels cossos en les seves parts integrants i deduïnt-ne d'això les propietats globals, es troba una dependència de les estructures complexes respecte a les elementals i, a més, que els sistemes es repeteixen, amb el que sorgeix la idea de que l'explicació i el destí final dels fenòmens

radicaria en les estructures microscòpiques i que totes les propietats del món macroscòpic estarien contingudes en les arrels de les seves estructures més elementals. I així és com en el camp de la física s'ha arribat a l'àtom al límit de la matèria, en la que aquesta s'esvaeix.

La física també ens diu que les partícules quàntiques i el cosmos estan íntimament relacionats i que entenent l'infinitament petit entendrem l'infinitament gran, ja que la mateixa coherència que regeix l'escala quàntica, regeix l'escala cosmològica. El gran enigma que apareix en la cosmologia quàntica, és el de la seva aparició espontània com a simple resultat de les lleis físiques, ja que l'Univers sembla capaç de crear-se i també d'organitzar-se a sí mateix, sense cap intervenció exterior.

■
*Tots aquells que
 acumulen coneixements
 intentant saber-ho tot,
 es troben submergits
 i ofegats en un mar de
 dubtes i confusions.*

No és d'extranyar que els científics més experts i assabentats es trobin astorats al contemplar la immensa i perfecta coherència matemàtica de tot el món físic i que es plantegin els grans interrogants. A què va encaminada aquesta coherència?. A quin fi?. No és possible negar l'existència d'una unitat bàsica, resultant d'una intel·ligència dinàmica i en evolució constant, que funcionaria a tots els nivells.

Tal com dèiem al començament, és cert que coneixem cada vegada amb més detall i profunditat la constitució de la matèria i els moviments que en

ella es produeixen, però l'essència i la intenció de les forces que impulsen aquests moviments, escapen i sempre han escapat a la intel·ligència del home. Vet aquí una porta tancada que la ciència no pot travessar...

El món de la biologia

Els organismes vius es distingeixen dels cossos inorgànics en que posseeixen un pla funcional, segons el qual totes les seves parts integrants queden ordenades de tal forma que les seves funcions s'interrelacionen entre sí, segons un pla encaminat a la totalitat de l'organisme.

En el terreny de la biologia passa el mateix que en el món de la física. També aquí s'ha arribat al coneixement de les estructures i dels elements microscòpics més diminuts. De l'estudi dels òrgans i dels teixits, s'ha passat al de les cèl·lules i molècules i al dels elements físico-químics, quins moviments i reaccions controlen i condicionen els fenòmens més subtils de la vida, arribant-se a conèixer la cèlebre molècula de l'ADN que ens ve donada per via genètica i dirigeix l'estructura i el cycle vital dels éssers vius.

Abans es parlava d'impuls vital, com d'una força misteriosa que ens vindria donada en el mateix moment de la fecundació i actuaria propulsant i dirigint tota l'evolució de l'ésser viu fins al moment de la mort i a la que Aristòtil va designar amb el nom d'"*entelèquia*". Avui dia, la ciència ha materialitzat aquesta força vital en una molècula sobre la que podem actuar, però aquesta molècula tant important és sols el vehicle del dit impuls vital i segueix pendent el misteri de l'"*ente-*

lèquia", segons el qual el pla o projecte a que es troben sotmesos els éssers vius actua en el temps com a quelcom ordenador, que planteja el problema d'una finalitat dinàmica i intel·ligent. Exactament igual com en la física, les forces que propulsen i dirigeixen els moviments que es produeixen en la matèria viva, sembla com si radiquessin en ella mateixa.

Cal considerar dues menes d'organismes: les màquines i els éssers vius, i ambdós realitzen les seves funcions amb l'ajut de forces físico-químiques. Les dificultats que es presenten per a comprendre el problema de la vida, no resideix en explicar el curs normal de les seves activitats, ja que això té lloc d'una manera totalment semblant al treball d'una màquina. L'enigma està en la producció de l'estructura, que en la màquina resideix en la imaginació i actuació de l'inventor que l'ha construït de conformitat a un fi, mentre que en l'ésser viu es tracta d'una estructura canviant, segons una programació precisa, desenvolupada en el curs del temps i dirigida vers un fi que desconeixem.

■
*Els factors immaterials
són inaccessibles
als mètodes
de les ciències naturals.*
■

Quan més s'aprofundeix en l'estudi de la matèria viva, més impressionant resulta el comprovar com els més mínims detalls responen a un intent de col·laboració amb el conjunt de l'organisme, i com tot obeeix a una força programada que dirigeix tots els canvis que es produeixen al llarg de la vida, marcant el destí biològic i de la qual ignorem la seva

essència i el seu objectiu final, encara que coneguem la molècula que la condueix, perquè, tal com diu el biòleg Von Uexküll, nosaltres sols podem comprendre aquelles màquines que tenen les rodes situades unes al costat de les altres en l'espai, però aquelles altres que actuen en el temps, situades unes en el passat i altres en el futur, ens són completament incomprensibles. És a dir, per més que avancem en els estudis i coneixements, ens trobem amb que els factors materials no són suficients per explicar-nos la vida, i els factors immaterials són inaccessibles als mètodes de les ciències naturals.

Per altra part, de l'examen de les funcions i de la disposició dels elements que constitueixen els éssers vius, se'n dedueix que tot va encaminat a assegurar el compliment del seu cycle vital, a assegurar la pròpia vida i la de l'espècie, però per altra part, tots sabem que el fi del cycle vital és la mort i la descomposició del cos, amb el que tots aquells elements tan meravellósament disposats i acoplats per defensar i perllongar la vida, estan actuant per quelcom destinat a la desaparició, cosa que no té sentit a no ser que pensem en un fi no temporal, inassequible als mètodes científics. Resulta impossible explicar la meravellosa i complexa programació de conformitat a un fi dels éssers vius segons forces i dissenys purament materials, i és necessari recórrer a causes d'índole no material. Heus aquí un altre espès i impenetrable vel que s'interposa en el camí de la ciència...

Visió de conjunt

Tota la història de la ciència és una lluita contra el desconegut, i

l'experiència ens demostra que quan més s'aprofundeix en el coneixement científic del món que ens envolta, majors són els interrogants, els enigmes i els misteris que se'ns presenten, de tal forma que s'ha comparat el gran desenvolupament del coneixement científic a una esfera quin contingut representaria a tot el que és conegut, mentre que el que queda més enllà seria la immensitat del desconegut (6). Com més augmenta el volum de l'esfera, més creix també la seva superfície que representa la frontera entre el conegut i el desconegut. I així és com cada nova descoberta significa un augment de les incògnites.

■
*Els elements bàsics
 de la ciència són
 els fets i les teories.*
 ■

Els elements bàsics de la ciència són els fets i les teories. Sobre els fets podem dir que es tracta d'afirmacions objectives amb el mateix valor de realitat que el món perceptible. Les teories tracten d'explicar la correlació entre els diferents fets i poden mantenir-se mentre es manté aquesta correlació, però han de rebutjar-se quan aquesta es perd i substituir-se per altres que expliquin els nous fets observats.

Quan es va arribar a observar la matèria des de la seva estructura atòmica, aviat es veié que aquest terreny, el determinisme clàssic, perdia el seu caràcter absolut i apareixien nous factors que feien que el món se'ns aparegués molt més complicat del que es preveia. A mida que s'ha anat recollint més informació, s'ha vist que aquella imatge global i simple del Cosmos que teníem, s'anava fent cada cop

més confusa i menys definida, trobant-se actualment els científics perduts en un món de partícules elementals incomprensible, en el que hi caben les teories més inversemblants. De totes elles, crec que les que tenen més interès per nosaltres són aquelles que relacionen la ciència i els seus progressos amb l'home, que és el que l'ha creada.

Tots sabem que segons les cosmologies antigues, la terra i l'home estaven situats al bell centre de l'Univers, però que més tard i a conseqüència del progrés, foren foragitats d'aquesta posició privilegiada i col·locats en una situació cada cop més insignificant, de tal forma que tot induïx a considerar com a axiomàtic que no hi ha res que permeti conferir a l'home una posició d'especial importància. Segons aquest raonament, que és el de l'home de ciència, tot segueix com si l'home no estigués present i l'Univers fos independent de qualsevol observador.

Enfront d'aquesta posició, han aparegut les formulacions del principi andròpic, que torna a ressucitar l'antic antropocentrisme i que diu que no és acceptable pretendre una visió del món independent de l'home, ja que per tenir aquesta visió fa falta un observador conscient i a més, i seguint aquesta mateixa teoria, per tal que l'Univers pugui ser observat des del seu propi interior, necessita reunir en algun lloc les condicions adequades i extraordinàriament crítiques per a que pugui desenvolupar-se la vida i tot el procés evolutiu fins arribar a la presència de l'home. Quan hom observa totes aquestes estranyes i múltiples coincidències i l'estricta perfecció amb que tot

es realitza, no resulta gens raonable atribuir-ho tot a causes físiques, a la simple casualitat. Es precis reconèixer que les coses passen com si existissin uns principis generals que actuen i governen sobre tot el que existeix, el que vol dir que cal donar cabuda a un altre tipus de realitat no objectivable i, per tant, no detectable pels mètodes científics que ho abarcaria tot. Sobre això el gran neurofisiòleg Sir John Eccles (7) ens diu "*quan contemplem la meravellosa immensitat del Cosmos i veiem com tots els fenòmens se'ns apareixen com una operació única, calculada amb extremada precisió, podem explicar-ho tot de molt diferents formes i recolzar-nos en teories diverses, encara que en elles intervingui més la imaginació que la raó. Però acceptar que tot ha succeït per atzar, em sembla una total ximpleria*".

Aquests dos enfocaments mentals, el purament objectiu i el que admet com a necessària la intervenció subjectiva de l'home, són difícilment compatibles i, per regla general, aquell que segueix a un dels dos deixa d'albirar a l'altre.

■
*El mètode científic
 es mostra incapaç d'anar
 més enllà
 d'aquells límits marcats
 per les estructures
 materials.*
 ■

El punt de vista purament científic, estrictament objectiu i basat en l'observació i l'experimentació, ens permet investigar tots els detalls del món circumdant, sense cap indicació sobre els resultats ni els fins, ja que el mètode científic es mostra incapaç d'anar més enllà d'aquells límits marcats

per les estructures materials, ni de dir res essencial sobre el comportament dels nivells no materials, tant del cosmos com de l'home, ni sobre l'existència d'un principi comú. Sobre aquest, antics filòsofs de fa prop de tres milenis ja ens havien dit "*que la força que mou les estrelles és la mateixa que fa batre el cor de l'home*". Pensament profund, que és un premonició del monoteïsmes que està en la base de les grans religions i que constitueix una de les majors concepcions de la humanitat.

Aquest punt de vista metafísic es basa en la intuïció directa, considerant apriorísticament a les diferents capes de la realitat lligades a un principi comú. Segons els pensadors moderns, aquestes dues posicions haurien de complementar-se per aconseguir una concepció del món completa i equilibrada. Hem de tenir en compte també que l'objectivitat és una creació subjectiva de l'home i que les veritats científiques no són superiors ni més plausibles que les especulacions sobre el saber el que som, d'on venim i on anem. La ciència no pot viure apartada i cega enfront les suggerències, dubtes i del vol imaginatiu que ens revela l'humanisme.

La moralitat de la ciència

Les espectaculars i múltiples descobertes que ens revela la ciència es succeeixen ininterrompudament i donen la sensació de que per aquesta via el poder de l'home pot arribar a superar-ho tot. Però ha arribat un moment en que són molts els que comencen a pensar que en aquest sentit les coses van massa depressa i que la

nostra essència moral no pot seguir aquest ritme. Cal acceptar que la ciència ha arribat a dominar la vida de l'home i que aquest no ha aconseguit conrear suficientment aquelles qualitats que constitueixen la base de l'humanisme, del sentit moral i de la capacitat intuitiva d'entendre's a si mateix, a la seva pròpia naturalesa interior; hem aconseguit molts coneixements, però no la saviesa. La saviesa no pot sorgir d'un conglomerat inacabable d'informació, sino d'una capacitat intuitiva que està oculta en cada persona i d'un alt sentit de la compassió que ha d'englobar-ho tot.

■
*La saviesa no pot sorgir
d'un conglomerat
inacabable d'informació,
sino d'una capacitat
intuitiva que està oculta en
cada persona.*
■

S'ha dit repetides vegades que la ciència en sí manca de moralitat, no és moral ni immoral, però per altra banda el seu producte, la tècnica, que tants beneficis materials ens aporta, incita els pitjors vicis de l'home. L'apetència de béns materials no té límits i això crea l'orgull en el que els posseeix, l'enveja en el que no els té i els desitja i la cobdícia en tot el món. A més, la ciència ha aconseguit alliberar l'energia atòmica i altres grans poders, que actualment es troben a la lliure disposició dels humans, constituïnt una força diabòlica en la que horroritza pensar, donat el seu enorme poder destructiu.

Gràcies a la ciència i a la tècnica, s'ha obligat a la terra a esforçar-se fins al límit per rendir al màxim en la producció d'aliments i de tota

mena de materials per a construir les màquines i demés objectes que la indústria ofereix a l'home pel seu ús o diversió, dilapidant irreflexivament i amb gran menyspreu uns béns que són el nostre més preciat patrimoni i esperança de supervivència.

Per altra part, tots els grans progressos i desmesurades explotacions, no han anat acompanyats per un coneixement paral·lel de nosaltres mateixos, del que és en realitat la mentalitat humana, i de les seves relacions amb les forces naturals i amb els demés éssers humans, perquè, tal com ens diu Maitrava Davi (8) en el seu treball "*Impacte de la ciència en la consciència humana*", sense una societat ben organitzada i equilibrada, de què ens servirà la ciència?. En efecte, està molt bé que l'home sàpiga construir motors, avions i pugui viatjar per l'espai, però seria molt millor que aprengué a conviure amb els demés homes.

Cal reconèixer que l'extensió dels coneixements no ha contribuït a aconseguir un equilibri en les nostres vides. La proliferació i abús de béns materials ataca brutalment a les mateixes arrels dels valors humans i entre el material i el moral s'interposa un mur que malpara el nostre autèntic progrés real.

La ciència, amb els seus ulls potenciats pels seus instruments macro i microscòpics, ens ha fet veure i conèixer moltes més coses del nostre entorn que ni tan sols podíem sospitar amb la sola aplicació dels nostres sentits naturals, però ni tan sols ha aconseguit entreveure el misteri de la consciència. Algunes vegades, en moments d'inspiració,

sembla com si l'home aconseguís una ràpida ullada de la veritat, que li arriba com un llampec lluminós, no com a conseqüència de raonaments sistemàtics i analítics, sino acompanyats amb freqüència amb els aspectes i ornaments de la poesia, de la filosofia i també amb els mites de la tradició; tot plegat constitueix també part integrant del nostre patrimoni intel·lectual, exactament igual que l'anhel de coneixement.

■
Però, coincidint amb la marcada progressió del coneixement, s'observa una disminució proporcional de la capacitat intuitiva de percepció espiritual, que corre el risc de perdre's.
 ■

Però coincidint amb la marcada progressió del coneixement sistemàtic, s'observa una disminució proporcional de la dita capacitat intuitiva de percepció espiritual, que corre el risc de perdre's. Aquelles velles i consagrades idees, de que hem de disfrutar del món a través de la renúncia i de l'amor al proïsme, s'estan perdent visiblement i el desbocat consum de béns materials, amb l'increment de la cobdícia que comporta, ens aparta de la deguda atenció al valor infinit de la nostra pròpia personalitat i amb això veiem com, al costat de l'espectacular i complicat creixement científic, l'altre aspecte de la consciència humana està decreixent i apropant-se a un punt d'extinció.

Així és com el coneixement pur de la ciència, no s'ha sabut mantenir en la seva puresa, ja que a través de la tècnica s'ha convertit en un instrument productor de

béns de consum i d'objectes, molts d'ells destinats al plaer, a l'ostentació i també a la destrucció. La proliferació de tot això, està creant un desmesurat afany d'avidesa i concupiscència que, en augment constant, està destruint el caràcter sagrat del coneixement. En aquest sentit, l'impacte de la ciència en aquest part de la nostra ment és devastador, doncs bloqueja el sentit moral dels individus i de les societats humanes. Així és, que quan veiem les grans injustícies i atropellaments que es cometien davant dels ulls de tothom, sense que la protesta sigui unànime, ens ve al pensament que la ciència i la seva derivada, la tècnica, estan conduïnt al món, per aquesta via, a un desastre sense precedents. Tinguem present que avui dia l'home s'encara amb el fantasma de la guerra nuclear i que el seu destí depèn de com resolgui els seus conflictes socials de convi-vència, els quals estan arrelats i depenen de la seva conducta i per això, els progressos que puguin realitzar-se en el camp dels valors humans adquireixen en aquests moments dimensions transcendents.

A la ciència no li és possible abordar aquella vertent de la ment humana en la que radiquen i d'on procedeixen els principis de pau, amor i comprensió, que són les garanties del benestar, i cal trobar la manera de creuar les fronteres, cada cop més marcades, que s'interposen entre les ciències aplicades i aquelles destinades a búsqueda i coneixement del bé i de la veritat.

El malefici de la tecnologia

Mai hem d'oblidar que tota tecnologia, per elevats que siguin

els seus beneficis, té un preu.

Els majors problemes que se'ns presenten actualment, com són: la presència de les armes nuclears, la creixent contaminació, la superpoblació, l'extinció de les espècies, la deforestació,...etc, tenen el seu origen en les aplicacions de la ciència i en el mal ús que es fa de la tècnica, els principals usuaris de la qual no són individus o societats responsables i interessats per la salut i el benestar general, sinó que són les indústries, els exèrcits i els comerciants que obren per motius d'interès personal.

A més, cal tenir en compte que, mentre els beneficis de la tècnica solen aparèixer d'immediat i de forma ostensible, els costos i perjudicis solen ser tardans en la seva aparició i molts cops imprevisibles.

■
Mentre els beneficis de la tècnica solen aparèixer d'immediat i de forma ostensible, els costos i perjudicis solen ser tardans i molts cops imprevisibles.
 ■

Els exemples són nombrosos i estan a la vista de tots; el més evident és, sens dubte, el de l'energia nuclear, quina aparició fou anunciada amb gran optimisme, doncs representava una font inesgotable d'energia que devia subvenir les necessitats de la humanitat i augmentar el benestar de l'home per les generacions futures. Però el primer que es va fer fou utilitzar-la com a medi dissuassori per acabar la guerra, bombardejant i aniquilant completament dues grans ciutats, malgrat els advertiments dels científics. El fi immediat ja no era

bo, encara que es volgués dissimular amb la intenció d'acabar una guerra que encara podia produir morts, però aquesta simbiosi entre científics i militars no fou gens agradable ni prometedora pel futur de la humanitat, malgrat que aleshores encara no es coneixien molts dels efectes d'aquestes mals usos, ni es podia preveure la increïble sofisticació i proliferació d'aquestes armes que es produiria després. No va ser fins uns anys més tard que es conegueren els efectes de la pluja radioactiva, així com els efectes destructius d'aquestes explosions sobre la capa protectora de l'ozó ni l'horrible hivern nuclear, que no fou degudament descrit i considerat fins vint anys després. I no seria d'estranyar que aquest no fos el darrer dels efectes conseqüents a l'ús d'aquestes armes.

■
*Hem citat sols
 un exemple demostratiu
 de la follia humana que
 comença aplicant a la mort
 i a la destrucció
 un dels ingenis científics
 més perillosos
 i amenaçadors, però són
 innombrables els casos.*

Amb això hem citat sols un exemple demostratiu de la follia humana que comença aplicant a la mort i a la destrucció un dels seus ingenis científics més perillosos i amenaçadors, però són innombrables els casos d'avenços tecnològics que representen avantatges evidents, però que amaguen seriosos perjudicis que es manifesten posteriorment. Tal ha passat amb l'ús massiu d'insecticides i de productes químics,

quina acció benèfica és incontestable en el sentit de combatre les plagues i d'incrementar la productivitat agrària, però a expenses d'un dany infligit a l'ecosistema per la seva actuació indiscriminada. Un altre problema és el dels residus difícils de destruir que es van acumulant al món, omplint-lo d'escombraries. Recordem els plàstics, els detergents i les emanacions de les fàbriques i de tota mena de motors que contaminen l'aire i l'aigua, alterant la climatologia i amenaçant la salut de tots els éssers vius.

L'agricultura actual, d'alta tecnologia, ha aconseguit grans rendiments gràcies a la dependència d'una química que posseeix una acció positiva evident com a plaguicida i en la consecució de collites abundants, però que està enverinant l'aigua i la terra. Enfront d'això, les plagues han experimentat una selecció ràpida respecte a la resistència, amb el que els agricultors han de recórrer a verins cada vegada més forts i més tòxics, amb el que ens enfonsem cada vegada més en una dependència química més profunda.

A tot això, hem d'afegir-hi els medicaments que s'han de retirar pels efectes secundaris que presenten i que ho havien estat previstos... recordem només el cas de la talidomida, perquè els exemples de tecnologies potents són nombrosos quina acció negativa no es podia anticipar. Fins a quin punt és correcte seguir acceptant noves tecnologies, els costos de les quals vindran després, quan finalment es manifestin i no poguem fer res per evitar-los? Per això hi ha qui diu que amb tot plegat estem contribuïnt a la destrucció i a la ruïna del món.

En un moment en que la microelectrònica, la robòtica, les previsions prenatales i l'enginyeria genètica avancen ràpidament, hi ha raons sobreres d'intranquil·litat i de temor. La nostra capacitat de llegir les seqüències d'ADN i de manipular-les reforça la perillosa pressumpció de poder entendre i controlar les complexitats del comportament i de la individualitat, cosa que pot portar a la humanitat a solucions estranyes i imprevisibles enfront dels problemes socials.

L'impacte de la ciència damunt la societat

En el curs del segle XIX dominava a Occident una imatge sumament optimista sobre la ciència i als seus grans progressos no se'ls veia fi. A més de penetrar en tots els secrets de la naturalesa i de posar-la als nostres peus, també es creia que eliminaria l'error i les males inclinacions del home, fent possible la creació de societats perfectes en les que s'aconseguiria la fraternitat i el benestar universal, fent desaparèixer les supersticions i els despotismes. Es creia que, en un temps relativament curt, la ciència substituïria totes les teories i fàbules enganyoses per una autèntica explicació de l'Univers, de la vida i de l'home, i per una moral veritable que asseguraria una vida plena i lliure de falsetats.

El pensador francès Fourastié (9) ens refereix com la guerra fratricida del 1914, entre els que ell en diu "els fills de la llum", fou el primer desencany contra tan lluminoses esperances. La Segona Guerra Mundial, amb la seva atmosfera de brutalitat i genocidi, els camps de concentració mortals,

el hitlerisme, l'estalinisme i, per acabar-ho d'adobar, les explosions atòmiques sobre el Japó... demostraren que els segles de llum i de ciència no havien servit més que per a potenciar el mal i el furor desfermat en l'esperit de l'home. És a partir d'aquí, que la idea que té l'home del carrer sobre la ciència ha començat a evolucionar, passant d'una gran admiració i esperança a una barreja de sentiments, entre els quals al costat de l'admiració intervé la por, juntament a un esperit crític que busca distingir entre el que és bo i el que no ho és i, sobretot, el que és perillós. I les relacions dels científics amb els militars desporten intranquil·litat i temor a tot el món.

El cert és que, després d'alguns segles de grans avenços científics, la mentalitat de l'home segueix essent la mateixa i la vida política dels estats i del món segueixen tan irracionals com sempre. Aquesta falta d'influència, podríem dir de fracàs, de la ciència sobre la mentalitat humana es reflexa en tot: en la conducta individual i col·lectiva, en la política i en l'aspecte social. Tot indica que no s'ha guanyat res en l'art de governar les nacions, ni en evitar l'atur, ni les desigualtats econòmiques i socials. Però, en canvi, avui dia tenim una idea molt més clara sobre la nostra ignorància que la que tenien els nostres pares i els nostres avis i es comença a comprendre l'error que s'ha comès a l'abandonar les filosofies i les religions que atribueixen a l'home una misió trascendental.

La pèrdua de les ganes de viure i del goig de la vida està a la vista de tots, doncs no s'explica ni es comprèn el perquè de la vida, ni del sofriment. Sols la distracció

frenètica i també les drogues poden fer oblidar el gran buit de les nostres vida, i la insignificància del nostre ésser. L'home d'avui, amb tots els seus béns materials, no troba motius que justifiquin l'existència.

La mateixa ciència, que fins fa ben poc advocava per l'home-màquina, obediènt únicament alleis mecàniques i físico-químiques, està canviant i reconeix la inexactitud d'aquesta posició, començant aquí una època de reconsideració en la que s'estan revaloritzant els valors morals i el sentit del misteri. La ciència reconeix que no pot canviar tota la realitat, ni resoldre tots els problemes humans.

Epileg

Naturalment, tot això no vol dir que s'hagi de passar a una concepció unilateral del món, irracional i mitològica. La ciència experimental ha de seguir sent la nostra guia, sempre que sigui conscient dels seus límits i servituds, per a que l'home pugui seguir laborant per a fer la realitat més perceptible i més comprensible i, per damunt de tot, per a ordenar-la en benefici de les necessitats i dels valors humans. Sense oblidar mai com resulta d'imprudent i perillós el fet de manipular i influir coses que la ciència ens dona a conèixer però que no comprenem i que, en molts punts, la comprensió humana no arriba a interpretar el sentit ni l'essència de les coses observades.

Per altra part, l'aplicació dels coneixements depèn de la voluntat de l'home, i aquesta tant pot inclinar-se cap al bé, col·laborant amb el procés de creació, com en el sentit del mal, convertint-se en el major instrument de la des-

trucció. D'aquesta forma, el futur de la civilització, de la humanitat i possiblement de la vida sobre la terra, dependran de les aplicacions de la ciència i de la tècnica, i per tant, en darrer terme, de la conducta de l'home.

El mateix esforç que s'ha posat en el coneixement del món que ens envolta, hauríem de posar-lo en el coneixement de nosaltres mateixos, dominant els nostres vicis i passions i fer possible la convivència i un món millor.

MOISÉS BROGGI I VALLÈS

PRESIDENT D'HONOR
DE L'INSTITUT MÈDIC FARMACÈUTIC (*)

(*) El Dr. Moisès Broggi és membre de diverses societats científiques i persona rellevant en el camp de les humanitats. Ha escrit sobre història de la medicina i va impulsar la revista "Folia Humanistica", que malauradament deixa de publicar-se enguany. És membre de l'Academia Ligure de Scienze e Lettere (Geneva); Vice-president de la Societat Humanista Neo-Hippocràtica; Acadèmic Correspondent de l'Academia Nacional de México (1993); "Grand Prix Humanitaire de France" (1972); condecorat en la primera concessió feta per la Generalitat de Catalunya de Creus de Sant Jordi, l'any 1982; President d'Honor de l'Institut Mèdic Farmacèutic (1994) i Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona.

Bibliografia:

- (1) H. Rickert "Ciencia cultural y ciencia natural", ed. Calpe, 1920.
- (2) Citat per J. von Uexküll.
- (3) J. von Uexküll "Ideas para una concepción biológica del mundo", Bibliot. Siglo XX, ed. Calpe, 1934.
- (4) F. Arasa "Ensayo de una teoría unificada de la medicina", ed. Ariel, 1965.
- (5) J. Uexküll "Umwelt und Innenwelt der Tiere", Springer, 1929.
- (6) B. Nicolescu "La science com a temoignage". Simposium de Venècia, 1988.
- (7) G. Archidiacono "El hombre, la vida y el cosmos", Folia Humanística, 1988.
- (8) Maitraya Davi "El impacto de la ciencia en la consciencia humana", Simposium de Venècia, 1988.
- (9) J. Fourastié "Reflexions sur la science d'aujourd'hui", Confer. a l'Academie de Paris, 1981.

- ✓ **"Relación de ayuda frente a la muerte y el duelo"**: jornades organitzades pel Centro de Humanización de la salud. Religiosos Camilos, pels dies 30 de gener a 1 de febrer a la Casa de Espiritualidad Santa Rafaela María, c/ General Martínez Campos, 12 de Madrid. Secretarí: Centro Humaniz. Salud, Sector Escultores, 39 - Tres Cantos (Madrid). Tel. 91-803.40.00 / 03.
- ✓ **Jornades Nacionals sobre "Comités de Ética Asistencial"**: organitzades per l'Hospital Sant Joan de Déu -Barcelona- pels dies 14 i 15 de març a Barcelona / Centre "La Caixa", Diagonal 615, 2a. planta. Secretaria: Ana Sáez Ortuño, Hospital Sant Joan de Déu. Tel./Fax 280.41.79.
- ✓ **"Problemas éticos de la retirada de tratamientos de soporte vital"**: jornades organitzades per la Asociación de Bioética Fundamental y Clínica pel mes d'abril a Madrid. Secretarí: Juan Alcalá Zamora, José Luís Monzón -Aptat. Correus 59.046 / Madrid.
- ✓ **"Ethics and Palliative Care" Advanced European Bioethics Course**, organitzat per l'International Program in Bioethics Education and Research pels dies 3 a 5 d'abril, a Nimega-Holanda. Secretarí: Bert Gordijn, Dept. of Ethics, Philosophy and History of Medicine, Catholic University of Nijmegen, P.O. Box 9101, 6500 HB Nijmegen, The Netherlands. Tel. 31-0-24/361.53.20.
- ✓ **Annual Meeting** de l'International Society of Technology Assessment in Health Care, pels dies 25 a 28 de maig a Barcelona. Secretaria: Pacífico, S.A. c/ Enric Granados, 44 -08008 Barcelona-. Tel. (343) 454.54.00, Fax (343) 451.74.38.
- ✓ **International Conference "Issues for a Catholic Bioethic"**, organitzada per The Linacre Centre for Health Care Ethics pels dies 28 a 31 de juliol a Cambridge. Secretaria: Mrs. Clarissa Fleischer, The Linacre Centre, 60 Grove End Road -London NW8 9NH. Tel. 44-0-171.289.3625 Fax 44-0-171.266.5424.
- ✓ **Vith. European Bioethics Seminar "Health Care Issues in Pluralistic Societies"**, organitzat per l'International Program in Bioethics Education and Research pels dies 4 a 8 d'agost a Nimega-Holanda. Secretaria: Bert Gordijn, Dept. of Ethics, Philosophy and History of Medicine, Catholic University of Nijmegen, P.O. Box 9101, 6500 HB Nijmegen, The Netherlands. Tel. 31-0-24/361.53.20.
- ✓ **Ethical Codes in Medicine 1947-1997, Origins-Impact-Implications**: organitzat per l'Akademie für Ethik in der Medizin i l'Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg, pels dies 11 a 15 d'octubre. Secretaria: Comed Public Relations, Goethestrasse 8, D-79100 Freiburg, Germany. Tel. (49)-0-761.777.40.

bioètica & debat

AMB LA COL.LABORACIÓ DE



FUNDACION MAPFRE MEDICINA

Narcís Jubany i Arnau

Arquebisbe emèrit de Barcelona

President de l'*Institut Borja de Bioètica*

El propassat dia 26 de desembre ens deixava per anar a la casa del Pare el qui fou pastor comprensiu de la diòcesi de Barcelona des del 3 de setembre de 1971 fins el 23 de març de 1990, data que amb el nomenament del Dr. Ricard Ma. Carles i Gordó, es feia efectiva la renúncia que el Dret Canònic imposa als bisbes al complir els 75 anys. El Cardenal Jubany havia presentat fidelment la seva renúncia pel seu 75è. aniversari, el 12 d'agost de 1989.

Després de la seva renúncia va rebre l'homenatge plural de la societat en una Miscel·lània publicada per Enciclopèdia Catalana, entregada al Palau de la Música, on el President de la Generalitat de Catalunya, el Molt Hble. Jordi Pujol i Soley, explicà la presència de tants qui, d'origens polítics i fins i tot de formació diferent participaven en aquesta miscel·lània d'homenatge. "*Ell ha viscut -va dir- des de la difícil responsabilitat d'arquebisbe de Barcelona i en una època molt determinant, uns moments històrics per Catalunya: l'aprovació de l'Estatut i el restabliment de la Generalitat. El seu do de pacificador i negociador senyorívol, dins i fora de l'Església, l'han acreditat com a punt de referència en un període constituent pel país en què ens mancàven sobretot figures*". Recordà el seu pes en la memorable pastoral col·lectiva *Arrels Cristianes de Catalunya*, publicada pels bisbes de catalans l'any 1985, i en la *Universitat Ramon Llull* i tot el que aquesta significa com a reforçament d'una projecció científica, pedagògica i humanística.

Com es diu també en la Miscel·lània, el treball episcopal del Cardenal Jubany va ser presidit per l'elesiologia conciliar perquè va ser un bisbe que participà amb entusiasme en la preparació del Concili que començà essent ell bisbe auxiliar de Barcelona, i en acabar el Concili era ja bisbe de Girona i després arquebisbe de Barcelona. El Concili va obrir amplíssims horitzons eclesials que marcarien un renovat i decisiu rumb en la seva acció pastoral.

Res d'estrany, doncs, que donés suport al diàleg entre la fe i la cultura acollint la Fundació Maragall, i el diàleg entre fe i ciència acceptant ser membre del Patronat de l'Institut Borja de Bioètica a títol personal i la seva elecció com a President pels membres del Patronat quan es constituí com a Fundació Privada l'any 1984. En aquella època, l'Institut havia col·laborat en la creació del Grup Internacional d'Estudis de Bioètica i començava a treballar en la fundació de l'Associació Europea de Centres d'Ètica Mèdica (AECM / EACME). El Cardenal va recolzar positivament aquestes iniciatives. Seguia amb gran interès el diàleg entre humanistes, filòsofs, teòlegs i científics, respectant l'autonomia i caràcter distintiu de cada disciplina, amb el Dret Canònic en un plat de la balança i la prudència a l'altra. Això li va permetre ser molt receptiu i ponderar el seu compromís com a pastor. El Cardenal Jubany va animar-nos sempre a aprofundir en les qüestions filosòfiques i teològiques en relació als nous coneixements que les ciències biològiques i mèdiques ens aporten. La seva preocupació per la informació correcta al gran públic perquè fos conscient de la importància de les qüestions bioètiques, ens va empènyer a endegar aquesta revista, *Bioètica & Debat*, on ell va escriure el primer article "*Introduir el diàleg bioètic, un rept*".

El dolor de la seva partença queda amorosit per la seguretat de que des del cel continuarà vetllant per la bona marxa de l'Institut que tant va estimar mentre va ser entre nosaltres. Descansi en la pau del Senyor.

FRANCESC ABEL, S.J.

DIRECTOR DE L'INSTITUT BORJA DE BIOÈTICA